

Elnémult a budai kis ágyu

Szilveszter napján pontosan déli 12 órakor még ott álltak a Toldy Ferenc reálgimnázium tudós tanárai az intézet kis ágyuja mellett, kezükben a tudományos műszerekkel és abban a pillanatban, amikor a nap a állása a delet mutatta, még elhangzott az ágyuszó Budán. Utoljára.

Azóta nem szól az intézeti kis ágyú. Megnémult, elszállt a lelke. És Buda fakóbb lett, színtelenebb. Elveszett egy kedves, derűs, meleg szín az életéből, egy külön budai specialitás, amely hetven évig élt és hetvenéves korában a felsőbb-ség akaratóból meghalt. A főváros urai úgy találták, felesleges a budai ágyuszónak jeleznie a delet, amikor pontosan járó villanyórák minden sarkon megmutatják az időt. Törölték tehát a költségvetésből azt a párszáz pengőt, amibe a déli ágyuszó került és bizonyára örömmel konstataáltak, hogy sikerült ezzel egy tételt megtakarítani Budapest javára a költségvetésben.

Mi azonban és velünk együtt Buda minden jóérzésű polgára tiltakozunk ez ellen a megtakarítás ellen. Nem tulajdonítjuk ezt másnak, mint annak a különös betegségnek, amely abban nyilvánul meg nálunk, hogy minden, ami tradícionális szokás, eltörölünk, ha pedig úgy vesszük észre, hogy tradícióvá kezd „fajulni” valami, akkor csirájában megfojtjuk.

Miért nem szabad nálunk megmaradniok a hagyományos, kedves emlékeknek? Miért romboljuk le a múlt minden egyes emlékét, mért vagyunk barbárok a saját magunk hagyományával szemben?

Müemlékeink nincsenek. Mert amit török meg német dulása meghagyott, azt siettünk eltüntetni, nehogy véletlenül megmaradjon a mult egy darabja, amely hirdetni a régi Buda dicsőségét. Ha aztán megbánják, új „müemlékel” emelünk a régiek helyébe. Mint ahogy a Halászbástyánál, az új Bécsi-kapunál és számos más esetben történt és történik kell azokat a gúnyolódásokat, melyekkel a német lapok illetik a „meghamisított” magyar multat.

Vajjon Angliában is megszüntették volna a déli ágyuszót? Ott is törölték volna a költségvetésből, hogy néhány száz pengőt megtakarítsanak?

Hisszük, hogy nem némult el örökre a budai kis ágyú. Hogy lesznek, akik nem nyugosznak bele ebbe a gyönyörű „megtakarításba” és követelni fogják az ágyuszót, amely a mult megbecsülését, a hagyományok tisztelét fogja hirdetni minden délben, pontosan 12 órakor, mint ahogy a hűséges, kötelességtudó kis ágyú ezt 70 éven át oly pontosan megtette.

A mi utcánk

„A mi utcánk” a Szent János utcája volt, régen egykor, 1889-ben, mikor is az érdemes Budai Hárombék Effendi négy esztendő volt. A „mi utcánk” bizony a legszebb utca volt a világon, illetőleg Budán, pontosabban szólva az országot (mai Margit-körut) nevezetű városfertyályban, melynek már e régi nevére sem emlékszik a mai nemzedék. Szent János utcája: később Szegényház utca, majd Görgey-utca lett a neve. Közben eltelt kettő hiján öven esztendő. Szébb, ha félszázadot mondunk és oh mivé lettél kedves, ódon budai utca. Helyköltészet, városköltészet, várostájköltészet, multbarévlés, vagyis „Passatismo” mint irodalmi műfaj, ime Nyájas Olvasó, fogadjad kegyesen az ódon budai utca történetét, mindama vádakkal, melyeket senki magára nem vesz. Halljad oh Nyájas Budai Polgár, ha még van ilyen, mivé tette a rohanó idők túlkövetelése, az új idők szelleme a mi utcánkat. Mivé tette Budát...

Gyermekkoromban még ott volt a régi Luczenbacher telek a Szegényház utcában. Egykor budai pestistemető volt, majd az Eszterházy családé lett, később a Luczenbacher család faterlepe lett. Kitépült, ma utca megy át rajta. Az Országút és Kapás utca sarkán, a telek felső részén, teljes egészében ott állott az egykori budai északi városfal egy darabja. Ott volt még 1928-ban is. Az egész világ minden művelt, hagyományos, városmultat őrző, régi polgárvárosa megtalálta volna a módját annak, hogy bármilyen orosz-berlini Bau-haus-t rakj rá a városfal mögé, azt megőrizhesse. A városfal darabja eltűnt. Öles vastag faragott kövei eltűntek. Eltűnt a néhány házzal beljebb levő másik faldarab is. Párisban áll a Port-Saint-Denise, Prágában vagy husz középkori toronykapu, Krakóban a Florianska: a mai élet zajlik körülöttük. Mi fecsegünk Idegenforgalomról és Városstílusról és közben elfelejtjük, hogy ha még a régi Buda szegényes kis emlékeit is elpusztítjuk, mi a két öreg ördögöt fogunk mutogatni az Idegennek? Berlini műlapokról másolt Bauhaus stílust talán?

A Szegényház utcán minden házon ott volt egy házjegy. Szent Floriánus és Szent Sebestyén szobor, az Arany Kakas Ház kovácsolt házjegye. Ki törődött ezekkel? Kinek volt stílusérzéke megmen-

tésükre? Ma már megmenlik a Medve utca névadóját, a Medve házjegyet, de a többi már mind elpusztult.

A Szent János kórház udvarán 1930-ig ott állott a Budai Polgári Tárcsalövő cég odvas, 17. századvégi háza. Ott voltak rajta a Lövészek emblema. Három hét alatt lebontották. Ki bontatta le? Mért bontották le? Kinek volt utjában? Most a régi Szent János Ispotály van a soron. Állítólag megmarad a Margit körut felé eső kerítésdarab, az utolsó budai városfal. Miért ne lehetne megmenteni az egész régi ispotályt? Szegényes polgári barak ez is, Würzburg, Donaueschingen, Prága és még ötszáz régi város ezernyi ilyen bír még. Nekünk csak egy van. Megmenthető lenne, ha könyvtár, helytörténeti múzeum, vagy bármi kerülne bele.

Kapásházak: a régi budai szőlőmives „Hauer”-ek, magyarosan Hávörök, vagyis Ávorok jellegzetes kispolgári házai voltak, széles kapukkal, oromháromszöges homlokzattal. Miért ne lehetne legalább egyet megőrizni?

Utcanév: szép dolog Görgey Arthur emlékezete. De amikor hagyományosságot mentünk jobb kézzel, miért bontunk el hagyományt bal kézzel, tudatlan, stílustalan, balog kézzel? Miért tűnt el a Szarvas tér név és mért nem Országút a Margit körut? Miféle Margit ez? Ki ez a Margit? Bécsben ki gondolna arra, hogy a Landstrasse — Hauptstrasse nevét valami újra merészkedne fertelmésíteni. Miért adták a Szegényház utcának a Görgey utca nevet?

A Görgey utcában repedeznek a házak. Városárok lett az egész Margit körut. A külföldön mindenütt Glacis, vagyis városárokpark lett az ilyenek helyén. Az új házakon bévül áll a régi Városárka?

Szépek, fiatalok a új házak, de vajjon Budát jelentik-e? Buda eltűnik Budáról? Az életet nem lehet megállítani, semmiféle történeti szentimentalizmus nem állítja azt meg. A „mi utcánk” már nem budai utca. Mégis: örizzük meg azt, ami megőrizhető Buda régi városlelkéből. Pest maradjon Pest, Budapest legyen Budapest, de Buda nem Pest és nem Budapest. Buda — „Nem oda Buda!”

Budai Hárombék Effendi.

Illatszerek, háztartási és fotocikkek

KISS FERENC üzleteiben

I. Endresz György tér 4/b. T.: 1-668-22 V. Vilmos cs. ut 45. T.: 1-119-17

Buda: az iskolaügyek mostoha gyermeke